International Journal of Kannada Research 2020; 6(1): 153-156

International Journal of Kannada Research
www.kannadajournal.com

ISSN: 2454–5813
IJKR 2020; 6(1): 153-156
© 2020 IJKR
www.kannadajournal.com
Received: 16-11-2019
Accepted: 18-12-2019

ಭರತ್ ಎ. ಸಿ.
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ ಮಂಗಳೂರು
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ-೫೭೪೧೯೯

ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ದಶವಂಧ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಯ ತೆರಿಗೆ: ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ಭರತ್ ಎ. ಸಿ.

ತೆರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಉಗಮದೊಂದಿಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ರಾಜ್ಯವು ಏಳು ಅಂಗಗಳಿಂದ (ಸಪ್ತಾಂಗ ಸಿದ್ಧಾಂತ) ಕೂಡಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೋಶವು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾದದ್ದು. ಕೋಶಕ್ಕೆ(ಭಂಡಾರ) ವಿವಿಧ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಆದಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ರಾಜ್ಯವು ಅದನ್ನು ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವ ರಾಜ್ಯವು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಿತದೆಯೋ ಅಂತಹ ರಾಜ್ಯವು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಇರುತಿತ್ತು. ಒಂದು ರಾಜ್ಯದ ಅಳಿವು ಮತ್ತು ಉಳಿವಿನಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತವು ಈ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಇವರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜನ ಆದಾಯದ ಬಹುಭಾಗವು ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಜನು ದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರತಿಫಲವೇ ತೆರಿಗೆಗಳೆಂದು ಗೌತಮ ಸಂಹಿತೆ, ನಾರದ ಸಂಹಿತೆ ಮುಂತಾ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಭಾವಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಉಥಿಚಿಟ ಗ ಓ ರವರ ಊಚಿಜಣ ಖಿಜಚಿಣಜ ಖಿಣಚಿಜ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ತೆರಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ದಶವಂಧ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಯ ತೆರಿಗೆಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾದವುಗಳು. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ದಶವಂಧ ತೆರಿಗೆಯ ಕುರಿತು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಸಂಪುಟ-೦೪ರಲ್ಲಿ ಈ ತೆರಿಗೆಯು ೧) ನೀರಾವರಿ ಕೆರೆ, ಭೂಮಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿರಿಸಿದ ತೆರಿಗೆಯ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ, ೨) ನೀರಾವರಿ ಕೆರೆ, ಕಾಲುವೆ ಬಾವಿಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವವನು ಅವುಗಳಿಂದ ಸಾಗುವಳಿಯಾದ ಉತ್ಪನ್ನದ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ೩) ಆದಾಯದ ಹತ್ತನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ತೆರಿಗೆಯ ಹಣ ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಸಿದ್ಧಾಯ ತೆರಿಗೆಯ ಕುರಿತು ಡಾ. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿಯವರ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ.೪೫೦–೧೧೫೦) ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ[೩] ಸಿದ್ಧಾಯವು ಮನೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ತೆರಿಗೆ ಮತ್ತು ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಬಿ. ಆರ್ ಗೋಪಾಲ್‌ರವರ ದಿ ಚಾಳುಕ್ಯಸ್ ಆಫ್ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಂಡ್ ಕಲಚುರಿಸ್ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಯವು ನಿಗದಿತ ಆದಾಯವೆಂದು ಅದನ್ನು ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿಗಳಾದ ಭೂಮಿ, ಮನೆ, ಮತ್ತು ಅಂಗಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ತೆರಿಗೆ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎರಡು ತೆರಿಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ದಶವಂಧ ತೆರಿಗೆಯ ಅಧ್ಯಯನ

"ಚಾಲುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಭೂಲೋಕಮಲ್ಲ(ಮೂರನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ)ನ ಮಾಂಡಳಿಕ ಬೂಚಿದೇವರಸ ಮುದುಗುಂದೂರು-೩೦೦ನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಸರ್ವ್ವನಮಸ್ಯದ ಅಗ್ರಹಾರ ಕಲ್ಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಜನರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಭು ಮಾರಟೇಶ್ವರ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಕ್ಕೆ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ ಭಟ್ಟಯ್ಯನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಹೊಲದಿಂದ ಗಬ್ಬೂರಿನ ದಾರಿಯ ದಶವಂಧದ ತೆರಿಗೆಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ೧೨ ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಿರಿಯ ಕೋಲಲ್ಲಿ ಅಳೆದು ನೀಡುತ್ತಾನೆ" ಎಂದು ಮಾನ್ವಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ.

Corresponding Author:
ಭರತ್ ಎ. ಸಿ.
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ
ಇತಿಹಾಸ ವಿಭಾಗ ಮಂಗಳೂರು
ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ
ಮಂಗಳಗಂಗೋತ್ರಿ-೫೭೪೧೯೯

“ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕಲ್ಯಾಣದ ನೆಲೆವೀಡಿನಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮೊದಲ ಕೇರಿಯ ಮನೆಯ ಅಗಲಂ 18 ಕೈನೀಳಂ ಇರ್ಪ್ಪತೆಂಟು ಕೆಯಿ। ಪಿತ್ತಿಲ ಕೇರಿಯ ಮನೆ ಅಗಲಂ 18 ಕೆಯಿ ನೀಳ ತೆಂಕಲು ದಸವಂಧಮಂ ಮೇರೆ। ಉರಿಂ ತೆಂಕ ದಸವಂದದ ತುಡುಕೆಯೊಳಗಣ ತುಡುಕೆ 1 । ಅಂತು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಪಿತೃ ಧನಂ ಶುಕ್ಲದ್ರವ್ಯಮಪ್ಪ ದಸವಂಧದ ಸರ್ವ್ವಭಾದಾಪರಿಹಾರಂ ಮಾನ್ಯದ 7 ಸ್ಥಳದ ಭೂಮಿಯುಂ ಭ್ರಿತ್ಯದಾಸಿವರ್ಗ್ಗ ಸಹಿತಂ ಸವ್ವ ಸ್ವಮಮಂ ಶ್ರೀ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ದಿವ್ಯಶ್ರೀ ಪಾದಪದ್ಮಂಗಳಿಗೆ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಂ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟರು ಎಂದು ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಶ್ರೀ ಮಹಾಸಾಮಂತ ಡಾಕರಸರು ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ವರ್ಷದ 25ನೆಯ ವಿಕ್ರಮ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರದ ಪುಣ್ನಮಿ ಆದಿತ್ಯವಾರಮಂ ಸೋಮಗ್ರಹಣ ನಿಮಿತ್ತಮಾಗಿ ಶ್ರೀಮದಗ್ರಹಾರಮುಂ ಬಾಡದ ಅಲ್ಲಲೇಶ್ವರ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗಕ್ಕೆ ತದುಗ್ರಾಮದ ಅಡಕೆಯ ಪೆರ್ಜ್ಜುಂಕದ ದಶವಂಧದ ಪೊನ್ನನನೀಶಾನ ಶಕ್ತಿ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚ್ಚಿ ಧಾರಾಪೂರ್ವ್ವಕಂ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರು” ಎಂದು ದಾವಣಗೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ತ್ರೈಳೋಕ್ಯಮಲ್ಲನು ಕಸಮಡುವಿನ ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಮಾಂಡಳಿಕ ವಿದಯ್ಯನು ತ್ರೈಳೋಕ್ಯಮಲ್ಲ ಜೀಯನಿಗೆ ಸಿಂಧವಾಡಿ ನಾಡಿನ ಕಿರುದೊರೆ ತಡಿಯ ಪಚ್ಚೊಳ್ಳಿಯ ಹರಿಗ ನಾಗಭಟ್ಟ.......ಅಸಿಯಂಟುಗಾಪಣಿಂಗೆ ದಸವಂಧಕ್ಕೆ ಗೊಟ್ಟ ಕೆಯಿ ಮತ್ತರು 10” ಎಂದು ಸಿರುಗುಪ್ಪ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ಎರಡನೆಯ ಜಯಸಿಂಹದೇವನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಸೇನಾಧಿಪತಿ ಆನಂತಪಾಳ ದಂಡನಾಯಕರು ತರ್ದವಾಡಿ ನಾಡನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ರಾಜಧಾನಿ ವಿಜಯಪುರದ ಜಲಮಂಟಪದ ನರಸಿಂಹ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗ ರಂಗಭೋಗಕ್ಕೆ ಮಹಾಪ್ರಭು ಹಿರಿಯ ಕೇಸಿರಾಜಯ್ಯರ ಮಗ ಸಿಂಗರಸರಿಂದ ದಂತಿಯ ಹಳ್ಳಿಯ 2000 ಮತ್ತರ ಸ್ಥಳದೊಳಗೆ ಕೊಂಡು ಬಾವಿಯ.... ಯ ಪಡುವಲ್ಲಿದ್ದ ದಸವಂದದ ಮತ್ತರು 2000 ಅದರ ಬೆಂಬಗಿಯ ಮುಗಿಲು ಮಾನ್ಯ ಆ 2000ಕ್ಕೆ ನಾಡವ..... ಅಲ್ಲಿಯ ಮೇಟಿಗೊಳಗ ಮುಲಿಗ ಮುಕ್ಯ ಎಂಬ ಹಿಟ್ಟುಕ್ಕುವಂತಾ ಅರುವಣದಾಯ ವುರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇಕ್ಕುವ ಮತ್ತರು ಮಗೆ ಯಿಂತಿವುಗಳನ್ನು ಅನಂತಪಾಳಯ ದಂಡನಾಯಕರು ಅ ಕೇಸಿರಾಜಯ್ಯನ ಮಗ ಸಿಂಗರಸನ ಕೈಯಿಂದ” ದಾನ ಮಾಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಬಿಜಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ಇಮ್ಮಡಿ ಜಯಸಿಂಹನು ರಾಜಧಾನಿ ಹಿರಿಯ ಮೊಸಂಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆಹವಮಲ್ಲನ ಚಟ್ಟನಾದ ಕರಿಯ ಅಯ್ಚಯ್ಯ ಎಂಬುವವನಿಗೆ 100 ಮತ್ತರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಜಯಸಿಂಹನು ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಪಿರಿಯ ಮೊಸಂಗಿಯ ಮಾಣಿಕೇಶವ ಎಂಬುವವನು ತನ್ನ ದಶವಂಧದ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ 10 ಮತ್ತರು” ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಲಿಂಗಸೂಗೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ಮಚ್ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿ ತ್ರೈಳೋಕ್ಯಮಲ್ಲದೇವ ವರ್ಷದ ಏಳನೆಯ ಯುವ(ಸಂ)ವತ್ಸರದ ಪ್ರಥಮ ಅಷಾಡ ಪುಣ್ನಮಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿವಾರ ಸೋಮಗ್ರಹಣ ವ್ಯತೀಪಾತದಂದು ಹೊಸವೂರ ಮಹಾಪ್ರಭು ಹೊಲ್ಲಗಾವುಂಡ ಶ್ರೀ ಗಂಗರಾಶಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿಯ ತಪೋಧನರ ಆಹಾರದಾನಕ್ಕೆಂದು ಒಂದು ತೋಂಟದಾಯ ಮತ್ತು ದಶವಂಧಮಂ ಬಿಟ್ಟನಾ ತೋಟದ ಸ್ಥಳಂ ಕದಂಬಗೆಯ್ಯಿಂ ತೆಂಕ ಮಾಳೇಶ್ವರ ದೇವರ ತೋಂಟದಿಂದೀಶಾನ್ಯ” ಎಂದು ಗದಗ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ಸಕವರ್ಷ 915ನೆಯ ಜಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಆಷಾಡದಮಾವಾಸ್ಯೆ ಆದಿತ್ಯವಾರ ಸೂರ್ಯ್ಯಗ್ರಹಣದಂದು ಶ್ರೀ ಮದುತ್ತಮದಗ್ರಹಾರಮ ಕಾಕಿಂಡಿಕೆ ಯೂರೊಡೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಮಹಾಜನ ಇನ್ನೂರ್ವ್ವರಿಗೆ ಪೂರ್ವ್ವ ಸ್ವರೂಪಂ ಸರ್ವ್ವಮಪ್ಪ..... ಶಿಳಮ ಶಾಸನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂತೆದಡೆ॥ ನಿಯತಮಾರ್ಗ್ಗ ಮರ್ಯ್ಯಾದೆಯೆಂದು .... ಂತಿವಾದಮತಾ ಅದರಲ್ಲಿಯ ದಶವಂಧಮ.......... ಂದಸವರ್ಮ್ಮ ದೇವ ಮರ್ಯ್ಯಾದೆ....... ಕೋಲುವೀಸಾವೆಂಟು ವೊಂದು ಮತ್ತರ್ಮ್ಮಗೆಯ........ ಕೆಯ್ಯ ವೀಸ.... ವಾಮೊಟ್ಟಗೆ ಕರಿಯ ನೆಲ ಕಿಸರಮಂ ಕಾಕಂಡಿಗೆಯೊಳ್॥ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಸವರ್ಮ್ಮ ದೇವ ಮರ್ಯ್ಯಾದೆ” ಎಂದು ಬಿಜಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ದೇವ(ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ) ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾಸಾಮಂತಾಧಿಪತಿ ಮಹಾಪ್ರಚಂಡ ದಂಡನಾಯಕ ಅನಂತ ಪಾಳಯ್ಯನಂ ಬೆಸದಿಂ ಬನವಾಸಿ ಪನ್ನಿಚ್ಚಾಸಿರದ ವಡ್ಡರಾವುಳದ ಸುಂಕದ ಅಧಿಷ್ಟಾಯಕ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ದಂಡನಾಕಂ ಮಾದಿರಾಜಂ ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ವರ್ಷದ 22ನೆಯ ಈಶ್ವರ ಸಂವತ್ಸರದ ಪಾಷ್ಯ ಸುದ್ಧ 10 ಆದಿತ್ಯವಾರದಂಧಿನುತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಮಣ ನಿಮಿತ್ತಂ ಶ್ರಿಮಹಾಗ್ರಹಾರ ಮಾರಸಿಂಗನ ಬೇಗೂರ ವಿಷ್ಣು ದೇವರ್ಗ್ಗೆ ಧಾರಾಪೂರ್ವ್ವಕ ಮಾಡಿ ಅ ಗ್ರಾಮದ ಅಡಕೆಯ ವಡ್ಡರಾವುಳದ ಸುಂಕದೊಳಗೆ ಮೂ... ಲಕ್ಕಡಕೆಯ ಸುಂಕಮುನುಂ ಮತ್ತಂ ತಮಗೆ ನಡೆವ ಕಿರುಕುಳ ಸುಂಕದೊಳಗೆ ಬಿಲ್ಕಡೆಯ ಎಲೆಯ ಹೇರಿಂಗೆ ದಶವಂದಮುಮಂ ಮತ್ತಂ ಕ... ಯಂ ಪಣವಿಂಗೆ ಸುಂಕ ವೀಸಮುಮಂ 1 ದಸಾಯದೊಳ...... ನಮುಮಂ ಬಿಟ್ಟ” ॥ ಎಂದು ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ದೇವ(ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ) ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಶ್ರೀ ಮಹಾ ಸಾಮಂತನಂ..... ರು ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ ವರ್ಷದ 25ನೆಯ ಪ್ರಮಾದಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯದ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಆದಿತ್ಯವಾದತ್ತರಾಯಣ ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಸೂರ್ಯ ಗ್ರಹಣ ನಿಮಿತ್ತಂ ಮಾಗೆ ಶ್ರೀಮನ್ ಮಹಾ ಪ್ರಭು ಸಾಂತ ಗಾವುಂಡನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲು ಯಮ ನಿಯಮ ಸ್ವಧ್ಯಾಯನ ಧಾರನ ಮೋನುಸ್ತಾನ ಜಪ ಸಮಾಧಿ ಶೀಲಾಸಂಪನ್ನರಪ್ಪ ಶ್ರೀಮತು ನೈಷ್ಠಿಕ ತಪೋಧನರ ಶಿಷ್ಯರಪ್ಪ ಬಾಲಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲಂ ಕರ್ಚ್ಚಿ ಧಾರಾಪೂರ್ವ್ವಕಂ ಮಾಡಿ ಕಡಲಬಲ ಮೂಲಸ್ತಾನ ಕಲಿಸ್ವಾಮಿಯ ಅಂಗಭೋಗಕ್ಕಂಯಲ್ಲಿ ತಳಭಂಡದ ಪೆಜ್ಜುಂಕದ ದಶವಂಧಮಂ” ಬಿಟ್ಟರು ಎಂದು ದಾವಣಗೆರೆ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ಧಾಯ ತೆರಿಗೆಯ ಅಧ್ಯಯನ

“ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತ್ತಿ ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಕಲ್ಯಾಣದ ನೆಲೆವೀಡಿನಿಂದ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವಂಚಿಗೆಯ ದೋಣಮರಸನ ತಮ್ಮ ಬಾಚರಸನು ಪುಲ್ಲವಿಗೆಯ ತನ್ನ ಸಿದ್ಧಾಯ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ದೀಪದ ಎಣ್ಣೆಗಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ ಪಣವಯ್ದು॥” ಎಂದು ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

“ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವನು ಕಲ್ಯಾಣದ ನೆಲೆವೀಡಿನಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಆನೆಲವತ್ತಿಯ ತಟ್ಟೆಕೆರೆಯೆರಡುಮ ಬಸದಿಯಮಂ ಜಿನದಾಸಂಗೆ ಪರೋಕ್ಷ ವಿನಯಮಾಗೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಪೆರ್ಗ್ಗಡೆ ನೊಕ್ಕಯ್ಯನ ಪರೋಕ್ಷಕಾರಾರ್ತ್ಥಕ್ಕಂ ವೀರಕ್ಕಮ ವಿತರಣಕ್ಕಮ ಶ್ರೀ ಗಂಗ ಪೆರ್ಮ್ಮಾಡಿ ದೇವರ್ಮ್ಮಚ್ಚಿರುಗಳೆ ಗುಡಿಚಾರ ಮೇಘಾ ಡಂಬರಾದಿರಾಜ್ಯ ಚಿಹ್ನಂಗಳನಿತ್ತದಕ್ಕೆಲ್ಲಂಟಯೆಂದು ಮೊದಲ ಮೂಲಧನ ತಟ್ಟಕೆರೆ ಕೀಳೂರು ಅರೆಯೂರು ಹರೆಗೆ ಕಡವೂರು ಸೀಮಾಗೆ ತರುಕೇರಿ ಹೆನ್ನವುರದ ಗಾವುಂಡ ವೃತ್ತಿಯುಮವಿಪ್ಪತ್ತು ಕುದುರೆ ಗವಯ್ಯೂರುಳ್ಗಳ ನಿತ್ತೂರ್ಗ್ಗಳ ಸಿದ್ಧಾಯವನಿತ್ತು

ಚಂದ್ರಾರ್ಕ್ಕತಾರಂಬರಂ ಸರ್ವ್ವನಮಸ್ಯಮಾಗೆ ಪನಸವಾಡಿಯಂ ಬಿಟ್ಟರು"॥ ಎಂದು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ಮೂರನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ(ಭೂಲೋಕಮಲ್ಲ)ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲ ದೇವ(ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ)ನ ಅರಸಿ(ಮಡದಿ) ರೆಬ್ಬಲದೇವಿಯರು ಮೇಲ್ಕಾಳೆಯ ಸಿದ್ಧಾಯದ 200... ರ... ಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಗದ್ಯಾಣ 1 "ಎಂದು ದಾನ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕೊಪ್ಪಳ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ಮೂರನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರ(ಭೂಲೋಕಮಲ್ಲ)ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಾವಣನುಂ ರಾವಣನುಂ ಮಿರ್ಬ್ಬರು ಮಾಡಿಸಿದ ಕುಸುವೇಶ್ವರ ದೇವರಿಗೆ ಮೇಚಿಸೆಟ್ಟಿ ಕೀರ್ತಿ ಸೆಟ್ಟಿ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಜನಗಳತ್ಸಂತ ವಿಶುದ್ಧ ಧರ್ಮ್ಮದಿಟ್ಟಗಳಪ್ಪುದರುಂ ಶ್ರೀಕುಸುವೇಶ್ವರ ದೇವರ ದೇವಾಲಯದ ಖಂಡಸ್ಫುಟಿತಕ್ಕೆಂದು ಬಾವಣನಿರ್ದ್ದ ಮನೆಯ ಸಿದ್ಧಾಯಮನಾಚಂದ್ರಾರ್ಕ್ಕತಾರಂಬರಂ ಸಲುವಂತಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರ್"॥ ಎಂದು ಶಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನ ಪಟ್ಟದ ರಾಣಿ(ರಾಣಿಯ ಹೆಸರಿಲ್ಲ)ಯ ಮಗನಾದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವನು ತರ್ದ್ದವಾಡಿ-1000ವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ತಿಸಳಲೆಯ ಪೆರ್ಮ್ಮಾಡಿಯರಸರು ಖೇಡದ ಮೇಲ್ಕಾಳೆಯ ಸಿದ್ಧಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಸ್ವಯಂ ಭು ದೇವರ ಭೋಗಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಗದ್ಯಾಣ 6" ಎಂದು ಇಂಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವನು ಕಲ್ಯಾಣದಿಂದ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನ ಮಾಂಡಳಿಕ ಹೆರ್ಮಾಡಿ ದೇವನು ರಾಜಧಾನಿ ಭಲ್ಲುಂಕೆಯ ಶ್ರೀಮ ಉತ್ತರೇಶ್ವರ ದೇವರ ಶ್ರಿ ಖಂಡ ಧೂಪ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹಾಜನದ ಸಿದ್ಧಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷ 8 ಗದ್ಯಾಣವನ್ನು ಇಂತಿನಿತುಮಂ ಸ್ವಧರ್ಮದಿಂ ಮೇಲ್ಕಾಳೆ ಅರಸು ಪ್ರತಿಪಾಳಿಸಿ ಸಿದ್ಧಾಯದಲ್ಲಿಳಿಹುವರಿದ ನಾರೋರ್ವ್ವರಳಿದವ ರ್ವ್ವಾರಾಣಾಸಿಯಲ್ಲಕವಿಲೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರುಮಂ ಕೊಂದವರು॥" ಎಂದು ಭಾಲ್ಕಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ಭೂಲೋಕಮಲ್ಲ ಮೂರನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಿರಿಯ ನರುಗುಂದದಶೇಷ ಮಹಾಜನಂಗಳಸಮಕ್ಷದೊಳು ಶ್ರೀ ಧವಳ ಶಂಕರ ದೇವರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ದಂಡ. . .ಯಕಂ ಮಹಾದೇವರಸರ ಬೆಸದಿ॥ವೃ॥ ಪದದಿಂ ನೂರಿಪ್ಪದಿಬರ್ನ್ನೆರೆದಿರೆ ಧವಳೇಶಂಗೆ ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನ... ದನಪ್ಪಿ ರುದ್ರದೇವಂ ಪತಿ ಬೆಸಸಿದ ದರ್ಮ್ಮೋರ್ಕ್ಕತ್ತಿಯಿಂ ಪೂರ್ವ್ವ ಸಿದ್ಧಾಯದೊಳೊಲ್ದಯ್ವತ್ತು ಪೊಂನಂ ನಿಯಮದ ಪುರಾಣಕ್ಕೆ ಬೋಗಕ್ಕೆಂದತ್ಯಾಸ್ಪದಮಾಚಂದ್ರಾಕ್ಕತಾರ ಸ್ಥಿರಕರಂ ನಡೆಗೆಂದತ್ತಿಯಿಂ ಪೊಂಡು॥" ಎಂದು ನರಗುಂದ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ಎರಡನೆಯ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲ ಪೊಟ್ಟಳಕೆರೆಯ ನೆಲೆವೀಡಿನಿಂದ ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾಸಾಮಂತನಾಗಿ ಎರೆಯಮ್ಮರಸನಿದ್ದನು. ದೆಯ್ವದ ಮಂಟೂರಿನ ಊರೊಡೆಯ ಮಧುಸೂದನಯ್ಯ ಪ್ರಮುಖ ಮಹಾಜನಗಳು ರಟ್ಟಸಮುದ್ರವನ್ನು ಅಗಳಿಸ(ಅಗಲೀಕರಣ)ಲೆಂದು ಮಹಾಸಾಮಂತನಾದ ಎರೆಯಮ್ಮರಸನಿಂದ ದಾನವಾಗಿ ಊರೊಳಗೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರತಿ ಸಿದ್ಧಾಯ ತೆರಿಗೆಯಲ್ಲಿ 50 ಗದ್ಯಾಣ ಪೊನ್ನನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದು" ಎಂದು ಮುಧೋಳ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವನು ಕಲ್ಯಾಣದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವನ ರಾಣಿ ಚಂದಲದೇವಿಯು ಮಹಾ ಅಗ್ರಹಾರವಾದ ಕಡಕೆರೆಯ ಊರೊಡೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಸಿದ್ಧಾಯದೊಳಗೆ ಋಗ್ವೇದ ಖಂ(ಡಿಕಕ್ಕೆ)..... (ಗ)ದ್ಯಾಣ ವೆಂಟು ಶಾಸ್ತ್ರ ಖಂಡಿಕಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟ ಗದ್ಯಾಣ ವೆಂಟು" ಎಂದು ಬಾದಾಮಿ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

"ತ್ರಿಭುವನಮಲ್ಲದೇವನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾಂಡಳಿಕನಾದ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಸಿಂಧಕುಲದ ಬಾಚರಸನು ಅಗ್ರಹಾರ ಮುಕ್ಕುಂದೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಬಾಚೇಶ್ವರ ದೇವರ ಅಂಗಭೋಗ ಖಂಡಸ್ಫುಟಿತ ಜೀರ್ಣ್ಣೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಮಠದ ತಪೋಧನರ ವಿದ್ಯಾಸತ್ರಕ್ಕಂ ಮಾಣಿಗಳಾಹಾರ. . . . . . ದಾನಕ್ಕಂ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಮರಿಯಿಟ್ಟಿಗೆಯಲು ತಮ್ಮ ಮನ್ನೆಯ ಸಾಮ್ಯದಲಾದ ಸಿದ್ಧಾಯಮೆಲ್ಲಮಂ ಸರ್ಬ್ಬಾಯತಟಿಯಿಪ್ಪತ್ತು ಮತ್ತಂ ಸವ್ವಟ ಗೊಬ್ಬರ ಪೊಲದೊಳಗೆ ಕೊಟ್ಟರು."ಎಂದು ಸಿಂಧನೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಇ ಎರಡು ತೆರಿಗೆಗಳಾದ ದಶವಂಧ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧಾಯ ತೆರಿಗೆಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಭೂಮಿ, ಕೆರೆ, ಬಾವಿ, ಮನೆ ಮತ್ತು ಅಂಗಡಿಗಳ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ತೆರಿಗೆಗಳಾಗಿದ್ದು, ಈ ಎರಡು ತೆರಿಗೆಗಳು ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ದಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಇವರ ಕಾಲದ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಉಥುಚಿಟ ಗ.ಓ, ಅಠಟಣಡುಥಣಾಣುಠಟಿ ಠಜಿ ಣುಜ ಣುಜ ಊಣಠಡಿಥಿ ಠಜಿ ಣುಜ ಊಟಜಣ ಖಜತಜಟಣಜ ಖಿಣಜಟ,ಅಣಟಥಿಣಣಣಜಿ,1957,ಠಿ.18.
2. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಸಂಪುಟ-04,ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು,ಬೆಂಗಳೂರು,1979,ಪು.3834.
3. ಚಿದಾನಂದ ಮೂರ್ತಿ ಎಂ, ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ(ಕ್ರಿ.ಶ.450-1150),ಸಪ್ನ ಬುಕ್ ಹೌಸ್,ಬೆಂಗಳೂರು,2017,ಪು.447.
4. ಬಿ. ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್,ದಿ ಚಾಳುಕ್ಯಸ್ ಆಫ್ ಕಲ್ಯಾಣ ಅಂಡ್ ಕಲಚುರಿಸ್,ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,1981,ಪು.401.
5. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ-07,ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ,ಮಾನ್ವಿ(ತಾ),ಕಲ್ಲೂರು ನಂ.67,ಕ್ರಿ.ಶ.1134,ಪು.287-288.
6. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ-02,ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ,ಕೊಪ್ಪಳ(ತಾ),ಹುಲಿಗಿ ನಂ.148,ಕ್ರಿ.ಶ.1088,ಪು.145-146.
7. ಇ.ಅ,ಫಿಙ,ದಾವಣಗೆರೆ(ತಾ),ಬಾಡ ನಂ.139,ಕ್ರಿ.ಶ1106,ಪು.135-136.
8. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ-01,ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ,ಸಿರುಗುಪ್ಪ(ತಾ),ಹಚ್ಚೊಳ್ಳಿ ನಂ.18,ಕ್ರಿ.ಶ.1044,ಪು.103-104.
9. ನಾಗಯ್ಯ ಜೆ. ಎಂ, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳು ಸಂಪುಟ-01,ಬಿಜಾಪುರ(ತಾ), ನಂ.80,ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು,2011,ಕ್ರಿ.ಶ.1033,ಪು.295-296.
10. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ-07,ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆ,ಲಿಂಗಸೂಗೂರು(ತಾ),ಮಸ್ಕಿನಂ.32,ಕ್ರಿ.ಶ.1010,ಪು.164-165.
11. ಖಙಙ.ಫಿಗಿ,ಗದಗ(ತಾ),ಹೊಸೂರು ನಂ.51,ಕ್ರಿ.ಶ.1155,ಪು.67-68.
12. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ-11,ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ,ಬಿಜಾಪುರ(ತಾ), ಕಾಖಂಡಕಿ ನಂ.73,ಕ್ರಿ.ಶ.994-995,ಪು.110-111.
13. ಇ.ಅ,ಗಿಙಙ,ಶಿಕಾರಿಪುರ(ತಾ),ಬೇಗೂರು ನಂ.13,ಕ್ರಿ.ಶ.1098,ಪು.128-129.
14. ಇ.ಅ,ಫಿಙ,ದಾವಣಗೆರೆ(ತಾ),ಕಡಲಬಲು ನಂ.80,ಕ್ರಿ.ಶ.1099,ಪು.114.

15. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ–02,ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ,ಕೊಪ್ಪಳ(ತಾ),ಹುಲಿಗಿ ನಂ.148,ಕ್ರಿ.ಶ.1088,ಪು.145–146.
16. ಇ.ಅ,ಗಿಖಖ,ಶಿವಮೊಗ್ಗ(ತಾ),ತಟ್ಟಕೆರೆ ನಂ.10,ಕ್ರಿ.ಶ.1085,ಪು.19.
17. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ–02,ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ,ಕೊಪ್ಪಳ(ತಾ),ಮಾದಿನೂರು ನಂ.26,ಕ್ರಿ.ಶ.1136,ಪು.31–36.
18. ಇ.ಅ,ಗಿಖಖ,ಶಿಕಾರಿಪುರ(ತಾ),ಬಳ್ಳಿಗಾವಿ ನಂ.112,ಕ್ರಿ.ಶ.1139.ಪು.209–210.
19. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ–11,ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ,ಇಂಡಿ(ತಾ),ಅಗರ್‌ಖೇಡ್ ನಂ.01,ಕ್ರಿ.ಶ.1109,ಪು.135–139.
20. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ–08,ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆ,ಭಾಲ್ಕಿ(ತಾ),ಭಾಲ್ಕಿ ನಂ.02,ಕ್ರಿ.1099,ಪು.94–95.
21. ಏ.ಖ,ಗಿ,ನರಗುಂದ(ತಾ),ನರಗುಂದ ನಂ.ಕ್ರಿ.ಶ.1138,ಪು.88–93. ನಾಗಯ್ಯ ಜೆ ಎಂ, ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳು ಸಂಪುಟ–01, ಬಿಜಾಪುರ(ಜಿ), ಮುಧೋಳ(ತಾ),ಮಂಟೂರು ನಂ.121,ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು,2011,ಕ್ರಿ.ಶ.1040,ಪು.366–368.
22. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ–09,ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆ,ಬಾದಾಮಿ (ತಾ), ಕಟಗೇರಿ ನಂ.31,ಕ್ರಿ.ಶ.1097,ಪು.180.
23. ಕ.ವಿ.ವಿ.ಶಾ.ಸಂ07,ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆ,ಲಿಂಗಸೂಗೂರು (ತಾ), ಮುಕ್ಕುಂದಿ ನಂ.32,ಕ್ರಿ.ಶ.1010,ಪು. 164,